

Teologia moralna

Zagadnienia dodatkowe
(dla zainteresowanych)

Sylabus uzupełniający

Prowadzący: prot. dr Artur Aleksiejuk

Prot. Artur Aleksiejuk

Warszawa 2016

Historia i idee prawosławnej myśli teologicznomoralnej

- Wykład 1.** Problematyka moralna w pierwszych wiekach chrześcijaństwa oraz twórczości Ojców i pisarzy chrześcijańskich epoki patrystycznej – wprowadzenie.
- Wykład 2.** Początki patrystycznej myśli moralnej: Ojcowie Apostolscy i Apologeci (św. Justyn męczennik, Atenagoras z Aten, Tertulian i inni), św. Cyprian z Kartaginy.
- Wykład 3.** Refleksja moralna tzw. szkoły aleksandryjskiej (Klemens z Aleksandrii, Orygenes).
- Wykład 4.** Myśl moralna Ojców kapadockich (św. Bazyli Wielki, św. Grzegorz z Nyssy).
- Wykład 5.** Św. Jan Złotousty jako moralista.
- Wykład 6.** Myśl moralna bł. Augustyna z Hippony.
- Wykład 7.** Myśl moralna św. Ambrożego z Mediolanu.
- Wykład 8.** Myśl moralna w twórczości św. Grzegorza Wielkiego i innych zachodnich Ojców Kościoła.
- Wykład 9.** Nurt ascetyczno-monastyczny we wczesnochrześcijańskiej starożytnej refleksji moralnej – św. Antoni Wielki, św. Makary Egipski, Ewagriusz z Pontu, św. Izaak z Niniwy, św. Doroteusz z Gazy, *Apoftegmaty* Ojców Pustyni, św. Jan Kasjan, św. Bazyli Wielki, św. Grzegorz z Nyssy, św. Benedykt z Nursji.
- Wykład 10.** Średniowieczna ascetyczno-monastyczna refleksja moralna: *Filokalia (Dobrotolubije)*, św. Jan Klimak, św. Jan Damasceński, św. Teodor Studyta, św. Maksym Wyznawca, św. Symeon Nowy Teolog, św. Grzegorz Palamas i tradycja Świętej Góry Athos, św. Mikołaj Kabasilas.
- Wykład 11.** Charakterystyka myśli moralnej na Rusi po przyjęciu chrześcijaństwa na podstawie zabytków piśmiennictwa.
- Wykład 12.** Nurt ascetyczno-monastyczny w ruskiej i rosyjskiej moralistyce (św. Teodozy i Antoni Pieczerscy – *Pateryk* cy, św. Nil Sorski, św. Józef Wołokołamski, św. Sergiusz z Radoneża, św. Dymitr z Rostowa, św. Tichon Zadoński, św. Paisjusz Wielickowski, św. Serafim z Sarowa, św. Teofan Pustelnik, św. Serafin Sarowski, św. Ignacy Branczaninow, monaster w Optino, św. Jan z Kronsztadu).
- Wykład 13.** Tendencje latynizujące w prawosławnej myśli moralnej – św. metr. Piotr Mołyła i *Prawosławne wyznanie wiary Powszechnego i Apostolskiego Kościoła Wschodniego* jego autorstwa.
- Wykład 14.** Przełom w rosyjskiej akademickiej refleksji teologicznomoralnej w XVIII wieku (abp Teofan Prokopowicz, św. Tichon Zadoński, metr. Platon Lewszyn).

Wykład 15. Tendencje protestantyzujące i zwrot ku patrystyce – rosyjska myśl moralna w XIX wieku.

Wykład 16. Główne ośrodki teologiczne i przedstawiciele refleksji teologicznomoralnej w okresie od reformy 1867 roku do roku 1917.

Wykład 17. Współczesna prawosławna myśl teologicznomoralna – główne kierunki i przedstawiciele.

	Liczba godzin
Wykład 1	1
Wykład 2	3
Wykład 3	2
Wykład 4	2
Wykład 5	1
Wykład 6	1
Wykład 7	1
Wykład 8	1
Wykład 9	4
Wykład 10	4
Kolokwium	1
Omówienie kolokwium	1
Wykład 11	2
Wykład 12	2
Wykład 13	2
Wykład 14	2
Wykład 15	2
Wykład 16	2
Wykład 17	2
Kolokwium	1
Omówienie kolokwium	1
	Łącznie 38 godzin

Teologia moralna sakramentalna

Wykład 1. Eklezjalno-sakramentalny wymiar moralności – wprowadzenie.

Wykład 2. Teologicznomoralny aspekt Sakramentów Chrztu i Bierzmowania.

Wykład 3. Teologicznomoralny aspekt Eucharystii.

Wykład 4. Teologicznomoralny aspekt Sakramentu Spowiedzi.

Wykład 5. Teologicznomoralny aspekt Sakramentu Namaszczenia Świętym Olejem.

Wykład 6. Teologicznomoralny aspekt Sakramentu Małżeństwa.

Wykład 7. Teologicznomoralny aspekt Sakramentu Kapłaństwa.

Wykład 8. Teologicznomoralny aspekt uczestnictwa w nabożeństwach.

	Liczba godzin
Wykład 1	2
Wykład 2	2
Wykład 3	2
Wykład 4	2
Wykład 5	2
Wykład 6	2
Wykład 7	2
Wykład 8	2
Kolokwium	1
Omówienie kolokwium	1
	Łącznie 18 godzin

Wykaz literatury

Literatura polskojęzyczna

1. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu.*
2. Bierdiajew M., *Filozofia wolności*, «Orthdruk», Białystok 1995.
3. Bierdiajew M., *O przeznaczeniu człowieka. Zarys etyki paradoksalnej*, Wydawnictwo «Marek Derewiecki», Kęty 2006.
4. Cyryl, patr., *Wolność i odpowiedzialność. W poszukiwaniu harmonii*, «Orthdruk», Białystok 2010.
5. Eckmann A., ks., *Przebóstwienie człowieka w pismach wczesnochrześcijańskich*, TN KUL, Lublin 2003.
6. Evdokimov M., *Otworzyć swe serce*, przeł. H. Sobieraj, Wydawnictwo «W drodze», Poznań 2006.
7. Evdokimov P., *Kobieta i zbawienie świata*, Wydawnictwo «W drodze», Poznań 1991.
8. Evdokimov P., *Prawosławna wizja teologii moralnej. Bóg w życiu ludzi*, Wydawnictwo «Homo Dei», Kraków 2009.
9. Evdokimov P., *Szalona miłość Boga*, przeł. ks. J. Klinger, IW Pax, Warszawa 1964.
10. Kallistos (Ware), metr., *Tam skarb twój, gdzie serce twoje...*, Prawosławna Diecezja Lubelsko-Chełmska, Lublin 2011.
11. *Kanony Ojców Greckich. Kanony Atanazego i Hipolita*, Wydawnictwo «WAM», Kraków 2009.
12. Klinger J., ks., *O istocie prawosławia*, IW «Pax», Warszawa 1983.
13. *Konstytucje Apostolskie*, Wydawnictwo «WAM», Kraków 2007.
14. Kozłowski R., ks., *Teologia moralna. Zarys prawosławnej nauki o moralności chrześcijańskiej*, Wydawnictwo Naukowe ChAT, Warszawa 2011.

15. Langkammer H., ks., *Etyka Nowego Testamentu*, Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, Wrocław 1995.
16. Leśniewski K., «*Nie potrzebują lekarza zdrowi ...*». *Hezychastyczna metoda uzdrowienia człowieka*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006.
17. Łużny R. (red.), *Słowo o Bogu i człowieku. Myśl religijna Słowian Wschodnich doby staroruskiej*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1995.
18. Mantzaridis G. I., *Przebóstwienie człowieka. Nauka świętego Grzegorza Palamasa w świetle Tradycji prawosławnej*, Prawosławna Diecezja Lubelsko-Chełmska, Lublin 1997.
19. Ossowska M., *Normy moralne. Próba systematyzacji*, PWN, Warszawa 2000.
20. Ossowska M., *Podstawy nauki o moralności*, PWN, Warszawa 1966.
21. *Pateryk Kijowo-Pieczerski czyli opowieści o świętych ojcach w pieczarach kijowskich położonych*, przeł. L. Nodzyńska, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1993.
22. Paisjusz Hagioryta, św., *Słowa*, t. 1-5, Wydawnictwo «Bratczyk», Hajnówka 2012.
23. Podskalsky G., *Chrześcijaństwo i literatura teologiczna na Rusi Kijowskiej (988-1237)*, Wydawnictwo «WAM», Kraków 2000.
24. Przybył E (red.), *Wyznania wiary. Kościoły orientalne i prawosławne*, WiR Partner, Kraków 2006.
25. Pryszmont J., ks., *Historia teologii moralnej*, ATK, Warszawa 1987.
26. Spidlik T., *Duchowość chrześcijańskiego wschodu. Przewodnik systematyczny*, Wydawnictwo „Brani Zew”, Kraków 2005.
27. Teofan Rekluz, św., *Droga do zbawienia*, Wydawnictwo Benedyktynów „Tyniec”, Kraków 2007.
28. Wojciechowski M., *Etyka Biblii*, Wydawnictwo «WAM», Kraków 2009.

Literatura rosyjskojęzyczna

29. Антоний Блум, митр., *Труды*, т. 1, Изд-во «Практика», Москва 2002.
30. Антоний Блум, митр., *Труды*, т. 2, Изд-во «Практика», Москва 2007.
31. Барбур И., *Этика в век технологий*, ББИ, Москва 2001.
32. Вегас Х. М., *Ценности и воспитание. Критика нравственного релятивизма*, Изд-во С.-Петербур. Ун-та; Изд-во Рус. Христ. Гуманит. Акад., СПб., 2007.
33. *Возможна ли нравственность, независимая от религии?*, Канон-плюс, Москва 2012.

34. Гуроян В., *Воплощенная Любовь. Очерки православной этики*. ББИ, Москва 2002.
35. *Добротолубие в русском переводе дополненное*, т. 1-5,
http://azbyka.ru/otechnik/prochee/dobrotoljubie_soderzhanie/
36. *Догмат, этика и мистика: в составе христианского вероучения*, ред. М. А. Новоселов, Печ. по тексту изд. 1912 г., Братство свт. Алексия, Москва 1995.
37. Зеньковский В., прот., *На пороге зрелости: беседы с юношеством о вопросах пола*, Воскресение, Москва 1991.
38. Иоанн (Шаховской), *Человек и страх: опыт пневматологической*, Изд. Свято-Владимирской семинарии, Нью-Йорк.
39. Игнатий (Брянчанинов), свт., *Сочинения*,
<http://pravbeseda.ru/library/?page=author&id=2>.
40. Лука (Войно-Ясенецкий), свт., *Дух, душа и тело*,
<http://lib.pravmir.ru/library/book/911>.
41. Неллас П. *Обожение: Основы и перспективы православной антропологии*, Москва 2011.
42. Никанор (Каменский) еп., *Православно-христианское нравственное богословие, составленное применительно к семинарской программе*, СПб. 1894.
43. Никитский С., *Учение христианской православной церкви о нравственности или нравственное богословие*, Москва 1899.
44. *О вере и нравственности по учению Православной Церкви*, Московская патриархия, Москва 1991.
45. Олесникий М.А., *Из системы христианского нравоучения*, Киев 1896.
46. Олесницкий М. *Нравственное богословие*,
http://azbyka.ru/otechnik/Markellin_Olesnickij/nravstvennoe-bogoslovie/.
47. Пестов Н. Е., *Современная практика православного благочестия: опыт построения христианского мирозерцания*, Сатис, СПб. 1995.
48. Платон (Игумнов) архим., *Православное нравственное богословие*,
<http://azbyka.ru/otechnik/bogoslovie/pravoslavnoe-nravstvennoe-bogoslovie-igumnov/>.
49. Платон (Фивейский) архим., *Православное нравственное богословие*, Москва 1855.
50. Пятницкий И.Г., *Опыт православного нравственного богословия*, Ставрополь 1890.
51. Райт К., *Око за око. Этика Ветхого Завета*, Коллоквиум, Черкассы 2010.

52. Скурат К. Е., *Православное вероучение и нравоучение в церковной литературе Святой Руси XI-XVII веков*, Белорусский экзархат Моск. Патриархата, Минск 1995.
53. Стеллецкий Н., прот., *Опыт нравственного православного богословия в апологетическом изложении*, ФИВ, Москва 2009.
54. Трубецкой С. Н., *Этика и догматика*, „Вопросы философии и психологии”, Год VI, кн. 4 (29), Москва 1895.
55. Фаворов Н.А., прот., *Очерки нравственного православного христианского учения*, Киев 1894.
56. Федотов. Г.П., *В защиту этики*, <http://pravoslavnaa-obshina.ru/1992/no7/article/gpfedotov-v-zashchitu-ehniki/>.
57. Феофан Затворник., свт., *Начертание христианского нравоучения*, Лепта, Москва 2005.
58. Филарет (Вахромеев) митр., *Православное учение о человеке: избранные статьи*, Издательство «Христианская жизнь», Москва–Клин 2004.
59. Филарет(Вознесенский) митр., *Конспект по нравственному богословию*, http://azbyka.ru/otechnik/Filaret_Voznesenskij/konspekt-po-nravstvennomu-bogosloviyu/
60. Франк С.Л., *Свет во тьме: опыт христианской этики и социальной философии*, Факториал, Москва 1998.
61. Хейз Р., *Этика Нового Завета*, ББИ, Москва 2005.
62. *Человеческая ценность и встреча культур*, сост. К. Б. Сигов, ДУХ І ЛІТЕРА, Киев 2007.
63. Шиманский Г. И., *Конспект по нравственному богословию*, http://azbyka.ru/otechnik/Germogen_Shimanskij/konspekt-po-nravstvennomu-bogosloviyu/.
64. Янышев И.Л., прот., *Православно-христианское учение о нравственности*, СПб. 1906.